

Y. Oleshko, post-graduate student

Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv

LINGUISTIC ATTRIBUTION OF SERMONS OF THE 17TH CENT. IN THE OLD UKRAINIAN LITERARY LANGUAGE

The paper deals with oratorical preaching prose of the 17th cent., which has been created on the Ukrainian territory. The analysis identifies its variations basing on language, theme, originality, authorship availability, method of text presentation.

Key words: *Old Ukrainian literary language of the 17th cent., original/translated, authorized/anonymous, old-printed/handwritten, holiday/military/funeral, Old Ukrainian/Polish/Latin collections of sermons.*

УДК 811.112.2

О. Стасюк, к.філол.н., асист.

Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ РЕПЛІК З МІСЦЯ (на матеріалі парламентської комунікації ФРН)

У статті визначено лексико-семантичні особливості реплік з місця у парламентській комунікації ФРН. З'ясовано роль оцінної лексики у цьому типі тексту.

Ключові слова: *дисфемізм, оцінне значення, парламентська комунікація, парламентська репліка з місця.*

Одним із основних напрямків сучасної лінгвістики є вивчення інституційної комунікації. Серед галузей інституційної комунікації одне з чільних місць посідає політична комунікація. Провідною складовою політичної комунікації в країнах парламентської демократії є парламентська комунікація. Значну увагу лінгвістів привертає вивчення жанрового різноманіття парламентських текстів [1–3]. Серед жанрових різновидів парламентської комунікації найкраще дослідженою є парламентська промова як різновид політичної промови [див., напр., 4]. Водночас важливу роль у парламентській комунікації ФРН відіграють репліки з місця (нім. “Zwischenruf” або “Zuruf”). Вивченню цього типу тексту присвячено низку праць німецьких дослідників, зокрема А. Буркгардта [5] та Р. Кіпке [6]. У цих працях вчені зосереджують свою увагу на прагматичних характеристиках парламентських реплік з місця та їхній ролі в парламентській комунікації. Окрім того, детально аналізується їхня синтаксична структура. Водночас потребують подальшого вивчення лексико-семантичні особливості цього типу тексту. Саме тому метою цієї статті є з'ясування лексико-семантичних особливостей реплік з місця в парламентській комунікації ФРН.

Виконане дослідження свідчить про те, що значну роль у парламентських репліках з місця відіграють лексичні одиниці, які містять оцінні семантичні компоненти. Це зумов-

лено тим, що цей тип тексту найчастіше використовується з метою оцінки виступу, який лунає з парламентської трибуни. Вживання лексичних одиниць з позитивною чи негативною семантикою пов'язане з комунікативними інтенціями депутата, який коментує промову. Депутати, які належать до тієї самої політичної сили, що й промовець, вдаються до реплік з метою підтримки та схвальної оцінки виступу й схильні до використання лексем з позитивним оцінним значенням. Натомість політичні опоненти коментують промови з метою їхньої дискредитації і, відповідно, вживають здебільшого лексику з негативним оцінним забарвленням.

Найбільш поширеними у парламентських репліках з місця є лексеми з негативною семантикою. Вони використовуються здебільшого для здійснення негативної характеристики промов політичних опонентів. Найчастіше вживаються лексеми, які мають значення “безглузда, беззмістовна балаканина”, такі як *Blablabla*, *Blödsinn*, *Quatsch (mit Soße)*, *Unsinn*, *Wahnsinn*. За допомогою цих лексичних одиниць проводиться безпосередня дискредитація сказаного політичним опонентом:

Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel: Wir sind deswegen bereit, die Laufzeiten deutscher Kernkraftwerke – damit das noch einmal klar wird – unter Einhaltung der strengen deutschen und internationalen Sicherheitsstandards zu verlängern, und wir werden den wesentlichen Teil der zusätzlichen Gewinne der Kraftwerksbetreiber nutzen, um den Weg in das regenerative Energiezeitalter zu beschleunigen, zum Beispiel durch verstärkte Forschung zur Energieeffizienz und zu den Speichertechnologien.

(Beifall bei der CDU/CSU und der FDP – Jürgen Trittin [BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN]: Quatsch mit Soße!) [Plenarprotokoll 17/3: 37].

Поширення таких реплік зумовлене тим, що їхнє використання є засобом миттєвого реагування на промову політичного опонента. У такий спосіб представники протилежної політичної сили прагнуть знизити значущість виступу, вказуючи на відсутність раціональної інформації в промові.

Іншим способом дискредитації політичних опонентів є вказівка на неправдивість інформації, поданої в їхніх промовах:

Volker Kauder (CDU/CSU): Wir wissen im Übrigen auch, dass sich diese Koalition auf die Werte besinnen muss, die uns alle stark gemacht haben und die in den letzten 60 Jahren nichts an Kraft und Bedeutung eingebüßt haben. Das sind die Werte der sozialen Marktwirtschaft, wenn es darum geht, wirtschaftliche und soziale Interessen auszutarieren, und es sind die Werte der Solidarität, der Menschlichkeit und der Würde des Einzelnen, die uns so weit gebracht haben.

(Florian Pronold [SPD]: Etikettenschwindel!) [Plenarprotokoll 17/3: 59].

Іменник *Etikettenschwindel* характеризується негативною семантикою, яка зосереджена в другій частині складного слова *-schwindel*. За допомогою першого компонента *Etiketten-* адресату стає зрозуміло, що йдеться про неправильне трактування понять, наведених у промові.

Поширеними в парламентських репліках з місця є дисфемістичні позначення політичних опонентів, насамперед політиків, які виголошують промову:

Jürgen Trittin (Bündnis 90/Die Grünen): (...) Sie haben schlicht und ergreifend nur die Interessen der – um ein sehr altertümliches Wort zu gebrauchen – Bourgeoisie, aber nicht der Bürger in diesem Lande im Kopf.

((...) Volker Kauder [CDU/CSU]: Jetzt kommt der maoistische Klassenkämpfer!) [Plenarprotokoll 17/3: 54].

Дисфемізм *der maoistische Klassenkämpfer*, що вживається у цій репліці на позначення промовця, характеризується негативною семантикою.

Поширення є використання дисфемістичних назв політичних партій для надання їм негативною оцінки:

Volker Kauder (CDU/CSU): *Es war ein langer Weg hin zur Freiheit aller Deutschen in Deutschland, ein langer Weg, auf dem nicht alle politischen Kräfte diejenigen, die in der DDR nach Freiheit gestrebt haben, entsprechend unterstützt haben, um auch das einmal klar zu sagen.*

(Hubertus Heil [Peine] [SPD]: Ja! Ihre Blockpartei zum Beispiel!) [Plenarprotokoll 17/3: 58-59].

Тут депутатом парламенту вжито дисфемізм *Blockpartei* на позначення Християнсько-Демократичного Союзу Німеччини.

Значна кількість парламентських реплік з місця містить вигуки, які виражають негативне ставлення до слів промовця, такі як *buh, oh, pfui*:

Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel: *Das schließt allerdings die Erkenntnis ein, dass die Kernenergie für eine Übergangszeit*

(Zurufe von der SPD und dem BÜNDNIS 90/ DIE GRÜNEN: Oh!)

als Brückentechnologie ein unverzichtbarer Teil unseres Energiemixes bleibt,

(Beifall bei der CDU/CSU und der FDP – Zurufe von der LINKEN: Pfui! – Zurufe vom BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN: Buh!) [Plenarprotokoll 17/3: 37].

Поряд із лексичними одиницями, що мають негативне оцінне значення, спостерігається використання слів з позитивним оцінним забарвленням. До таких реплік вдаються здебільшого політичні партнери промовця з метою надання позитивної оцінки його виступу. Найчастіше використовуються прикметники та прислівники з позитивним оцінним значенням, такі як *genau, gut, richtig*:

Präsident Dr. Norbert Lammert: *Allerdings, liebe Kolleginnen und Kollegen, müssen auch nicht in jeder Legislaturperiode neue Rekorde bei parlamentarischen Drucksachen erzielt werden.*

(Volker Kauder [CDU/CSU]: Richtig!) [Plenarprotokoll 17/1: 9].

Рідше позитивна оцінка дій власної політичної сили виражається за допомогою дієслів, що мають позитивну семантику:

Oskar Lafontaine (DIE LINKE): *Herr Präsident! Meine sehr geehrten Damen und Herren! Aufgabe einer Regierungserklärung zu Beginn einer Legislaturperiode ist, die wichtigsten Probleme zu benennen und Lösungsvorschläge zu unterbreiten, wie diese Probleme bewältigt werden können.*

(Volker Kauder [CDU/CSU]: Das ist gelungen!) [Plenarprotokoll 17/3: 49].

Тут позитивне оцінне забарвлення має дієслово *gelingen*, яке характеризує результати роботи правлячої коаліції.

Спостерігаються репліки з місця, до складу яких входять іменники з позитивним оцінним значенням:

Jürgen Trittin (Bündnis 90/Die Grünen): *Herr Westerwelle hat im Wahlkampf versucht, den Eindruck zu erwecken, dass die FDP nicht mehr die Partei der Besserverdienenden*

sei. Man habe jetzt auch ein soziales Herz entdeckt; und so zog die Wärme in die liberalen Stuben ein.

(Heiterkeit beim BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN – Otto Fricke [FDP]: Unsere Wärme kommt von Herzen!) [Plenarprotokoll 17/3: 54].

Позитивна оцінка промови може передаватися за допомогою вигуків, напр., *bravo*.

Лексеми з позитивною оцінною семантикою використовуються в парламентських репліках з місця і для передачі негативного значення.

Зокрема негативне значення репліка з місця має тоді, коли прикметник з позитивною семантикою поєднується із запереченням. У таких реченнях спостерігається пом'якшена критика:

Alterspräsident Dr. Heinz Riesenhuber: Ja, das ist sehr schön. Schön, dass Sie sich zu Wort melden, Frau Künast. – Wenn man fröhlich durch die Wälder geht und sieht, dass sie grün sind und die Bäume gedeihen,

(Renate Künast [BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN]: Na ja! Na ja! – Jürgen Trittin [BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN]: In welchen Wäldern gehen Sie denn spazieren? Das ist längst nicht überall so toll!) [Plenarprotokoll 17/1: 3].

Іншою можливістю використання лексичних одиниць з позитивною семантикою для надання негативної оцінки промові є вказівка на загальність тверджень політичних опонентів. Депутати за допомогою репліки з місця показують, що те, про що йдеться в промові, “завжди правильне”, не може викликати заперечень і не містить нової інформації:

Dr. Angela Merkel (Bundeskanzlerin): Ich sage sehr deutlich: Wir dürfen die Augen nicht vor der Realität verschließen.

(Beifall bei Abgeordneten des BÜNDNISSES 90/DIE GRÜNEN – Jürgen Trittin [BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN]: Das ist immer richtig!) [Plenarprotokoll 17/3: 30].

У такий спосіб опозиційний депутат німецького парламенту підкреслює, що висловлюванню, наведеному політичним опонентом, бракує конкретики.

Негативну оцінку політичних опонентів спостерігаємо й тоді, коли лексична одиниця з позитивною семантикою в репліці з місця пов'язується з лексичною одиницею з негативним оцінним значенням у промові:

Jürgen Trittin (Bündnis 90/Die Grünen): (...) Dirk Niebel ist jetzt sein eigener Abwicklungsminister.

(Beifall beim BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN sowie bei Abgeordneten der SPD und der LINKEN – Volker Beck [Köln] [BÜNDNIS 90/ DIE GRÜNEN]: Idealbesetzung!) [Plenarprotokoll 17/3: 55].

Тут іменник *Idealbesetzung* стосується дисфемізму *Abwicklungsminister*, який є негативним позначенням політичного опонента.

Нейтральні іменники в контексті можуть набувати негативного забарвлення:

Dr. Angela Merkel (Bundeskanzlerin): Ich will und wir wollen, dass wir es schaffen.

(Beifall bei der CDU/CSU und der FDP – Jürgen Trittin [BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN]: Das ist wie bei Hertha BSC! Die wollen es auch immer schaffen!) [Plenarprotokoll 17/3: 31].

У цьому прикладі негативне забарвлення має назва футбольного клубу *Hertha BSC*. У зв'язку з невдалими виступами цієї команди тут присутні семи “невдача”, “поразка”.

Поряд з оцінною лексикою в парламентських репліках з місця поширені терміни з політичної, економічної, юридичної галузей:

Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel: Aber diese Veränderungen, von der Bildungs-, Forschungs-, Familien- und Integrationspolitik bis hin zur Umgestaltung der sozialen Sicherungssysteme und einer nachhaltigen Haushaltspolitik, müssen noch weiterentwickelt werden.

((...) Jürgen Trittin [BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN]: *Nachhaltige Haushaltspolitik?*) [Plenarprotokoll 17/3: 33].

Використання термінів безпосередньо пов'язано зі змістом промови, яка коментується.

Слід звернути увагу на те, що лексичний склад парламентських реплік з місця у багатьох випадках зумовлений не лише змістом, а й лексикою, що вживається в промові, яка виголошується з трибуни. Зокрема спостерігається повторення лексем, які були вжиті в промові. При цьому в репліці вони набувають зовсім іншого змістового наповнення:

Dr. Angela Merkel (Bundeskanzlerin): Das sind die fünf Aufgaben, die die Koalition der Mitte angehen muss. (...) Ich wiederhole sie noch einmal: Wir müssen die Folgen der internationalen Finanz- und Wirtschaftskrise überwinden.

Das ist die Lage:

(Jürgen Trittin [BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN]: *Das ist keine Lage! Das ist eine Aufgabe!*) [Plenarprotokoll 17/3: 30].

Отже, парламентські репліки з місця характеризуються поширенням лексичних одиниць з позитивним або негативним оцінним значенням. Лексичні одиниці з позитивною семантикою використовуються здебільшого для підтримки промовця його однопартійцями. Натомість, репліки з місця, у яких спостерігається лексика з негативною семантикою, вживаються політичними опонентами промовця з метою його дискредитації. Значна кількість реплік містить вигуки, які передають негативну оцінку промови.

Безумовно, парламентська комунікація, її жанрові різновиди, зокрема й парламентські репліки з місця, викликають інтерес для проведення подальших досліджень, які можуть здійснюватися в декількох напрямках. По-перше, цікавим є діахронне дослідження парламентських реплік з місця. По-друге, інтерес викликає вивчення особливостей вживання реплік з місця залежно від вікових, гендерних та інших соціолінгвістичних особливостей мовців. По-третє, важливими є порівняльні дослідження використання реплік з місця в парламентах різних країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лазуткина Е. М. Парламентские жанры / Е. М. Лазуткина // Культура парламентской речи. – М. : Наука, 1994. – С. 34–45.
2. Klein J. Textsorten im Bereich politischer Institutionen / Josef Klein // Text- und Gesprächslinguistik : Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung / hrsg. von Klaus Brinker, Gerd Antos [u.a.]. – Berlin ; N.Y. : Walter de Gruyter, 2000. – 1. Halbband. – S. 732–755.
3. Tillmann A. Ausgewählte Textsorten politischer Sprache : Eine linguistische Analyse parteilichen Sprechens / Alexander Tillmann. – Göttingen : Kümmerle, 1989. – 353 S.
4. Klein J. Parlamentsrede / Josef Klein // Historisches Wörterbuch der Rhetorik / Hrsg. von G. Ueding. – Tübingen : Niemeyer, 2003. – Bd. 6. – S. 582–637.
5. Burkhardt A. Zwischen Monolog und Dialog : Zur Theorie, Typologie und Geschichte des Zwischenrufs im deutschen Parlamentarismus / Armin Burkhardt. – Tübingen : Max Niemeyer, 2004. – 668 S.

6. Kipke R. Der Zwischenruf – ein Instrument politisch-parlamentarischer Kommunikation? / Rüdiger Kipke // Sprache des Parlaments und Semiotik der Demokratie : Studien zur politischen Kommunikation in der Moderne / hrsg. von Andreas Dörner und Ludgera Vogt. – Berlin ; N.Y. : Walter de Gruyter, 1995. – S. 107–112.

Стаття надійшла до редакції 10.09.14

О.С. Стасюк, к.филол.н., ассист.

Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПАРЛАМЕНТСКИХ РЕПЛИК С МЕСТА

(на материале парламентской коммуникации ФРГ)

В статье определены лексико-семантические особенности парламентских реплик с места в парламентской коммуникации ФРГ. Установлена роль оценочной лексики в этом типе текста.

Ключевые слова: *дисфемизм, оценочное значение, парламентская коммуникация, парламентская реплика с места.*

O.S. Stasiuk, PhD, Assistant Professor

National Taras Shevchenko University of Kyiv, Kyiv

LEXICAL-SEMANTIC CHARACTERISTICS OF PARLIAMENTARY INTERJECTIONS

(on the material of the parliamentary communication of Germany)

The article deals with the lexical-semantic characteristics of the interjections in the parliamentary communication of Germany. The role of the evaluative lexemes in this text type is revealed.

Key words: *dysphemism, evaluative meaning, parliamentary communication, parliamentary interjection.*